

НАЦІОНАЛЬНОМУ ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТУ «ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ» – 135 РОКІВ

Є. І. Сокол,
ректор НТУ «ХПІ»

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» – один із найпотужніших і найавторитетніших закладів вищої освіти в Україні. Упродовж своєї 135-річної історії університет відчутно впливав на розвиток світової науки і техніки, готував фахівців високого рівня, а сьогодні робить визначний внесок у розбудову сучасної вищої технічної освіти.

Із Харківським політехом пов'язані імена лауреата Нобелівської премії Л. Д. Ландау, всесвітньо відомих вчених-академіків М. М. Бекетова, П. П. Буднікова, Є. М. Лівшиця, О. М. Ляпунова, С. П. Тимошенка, М. Д. Пильчикова, В. А. Стеклова, Є. І. Орлова, Г. Ф. Проскури, І. І. Стрелкова, В. М. Хрушова, С. С. Уразовського, А. П. Філіппова, В. І. Атрощенко, А. С. Бережного, А. М. Підгорного, а також відомого фахівця в галузі механіки й організації технічної освіти, першого директора Харківського технологічного інституту, а пізніше Київського технологічного інституту, професора В. Л. Кирпичова.

Перший ректор НТУ «ХПІ»
професор В. Л. Кирпичов

Саме в нашому університеті зароджувалася українська технічна наука у галузях механіки, теорії міцності, теоретичної та прикладної фізики, прикладної хімії, авіації, ядерної фізики та кріотехніки, електро- та теплоенергетики, трактор-, танко-, двигуно- та тепловозобудування тощо. Випускник Харківського технологічного інституту 1908 р. видатний винахідник і спеціаліст авіаційної промисловості Георгій Ботезат – творець першого (1922) американського вертольота.

10 жовтня 1932 р. ученими Українського фізико-технічного інституту, що одночасно були професорами Політеху, Кирилом Синельниковим, Олександром Лейпунським, Антоном Вальтером та Георгієм Латишевим здійснений унікальний експеримент з розщеплення ядра літію. Здобутки харківських політехників покладено в основу найкращого в Другій світовій війні танка Т-34 та пізніших його модифікацій (до речі, славетний конструктор Олександр Морозов 1952 р. ініціював відкриття саме у ХПІ спеціальності «Колісні та гусеничні машини», а з 1972 р. фахівців цього напрямку готує однойменна кафедра).

Наші вчені і випускники безпосередньо причетні до створення магістральних тепловозів із показниками світового рівня, найпотужніших турбоагрегатів Дніпрогесу й атомних електростанцій України та країн зарубіжжя, тракторного парку, систем управління ракетно-космічної техніки, вирішення проблем обороноздатності держави та до інших важливих справ, які сприяли економічному розвитку і технічному прогресу суспільства. Засновник всесвітньо відомого КБ «Прогрес» – вихованець ХПІ, генеральний конструктор авіадвигунів академік А. Г. Івченко. Серед видатних конструкторів – випускників університету – також Ж. Я. Котін, М. Ф. Балжи, І. Я. Трашутін, В. П. Кошарновський, П. Ю. Саблев (танкобудування), М. Й. Гуревич (літаки МІГ), Ю. Ф. Косяк, З. М. Гамзе (турбіни), І. К. Кваша (підводні човни). Гордість Політеху – В. В. Данилевський, О. М. Душкін, Н. Б. Зубарев, Г. В. Карпенко,

К. С. Кочанов, А. М. Кригер, Г. Є. Лозино-Лозинський, М. О. Сулимовський, В. С. Тулін та ін.

Завдяки потужному науково-освітньому потенціалу Харківського політехнічного створено мережу закладів вищої технічної освіти не лише у Харкові, а й в інших містах України. Університет став фундатором семи тепер самостійних ЗВО і сьогодні є одним із провідних науково-навчальних комплексів системи вищої освіти України. За даними світового рейтингу QS World University Rankings 2020 НТУ «ХПІ» став найкращим технічним вишем України.

Нині технічною елітою держави є вихованці університету, Герої України В. М. Лук'яненко, О. А. Жданов, А. О. Коваленко, заслужені машинобудівники України, заслужені працівники промисловості України, заслужені діячі науки і техніки, лауреати Державної премії України Ю. М. Бусяк, Л. К. -А. Магерамов, В. М. Золотарьов, В. В. Казаков, Є. Т. Ковальов, Ю. М. Мацевитий, В. Ю. Розов, В. В. Кузьмін, В. І. Молчанов, О. Ю. Путнокі, Є. Я. Хруслов, В. Ф. Клімов та багато інших. Серед знаних випускників НТУ «ХПІ» і відомі українські політики – В. Б. Гриньов та А. Б. Аваков.

В університеті плідно працюють відомі в Україні та за кордоном 40 наукових шкіл із фізики металів та напівпровідників, електричного приводу, азотного синтезу, тепломасообміну та енергозбереження, керамічних та композиційних матеріалів, промислової та медичної електроніки, інформаційних технологій, систем управління, технології жирів, із проблем органічних палив, турбінобудування, танкобудування, високоєфективних технологій металообробки, технічної електрохімії, двигунів внутрішнього згоряння, механіки, фізики високих напруг, досліджень іоносфери Землі тощо.

Головний корпус університету

Науковий потенціал НТУ «ХПІ» сьогодні визначають також науково-дослідні інститути «Молнія» та «Іоносфера». Їхні унікальні експериментальні бази та науково-дослідний комплекс кафедри турбінобудування отримали статус Національного надбання України. Університет є багатопрофільним науковим закладом. Один із стратегічних напрямів діяльності НТУ «ХПІ» – науково-технічна співпраця з більш ніж 20 установами НАН України. Наукові дослідження і розробки виконуються на замовлення понад 100 важливих для економіки України підприємств. Це ДП «Завод імені В. О. Малишева», ДП «Антонов», ЗМКБ «Прогрес» імені О. Г. Івченка, ДП ХМЗ «ФЕД», ВАТ «Турбоатом», ПАТ «Харківський тракторний завод», ДП «Харківське конструкторське бюро з двигунобудування» та ДП «Харківське конструкторське бюро

з машинобудування імені О. О. Морозова», ВАТ «Сумське машинобудівне НВО». Серед наших партнерів – підприємства «Гідросила ГРУП», «Ельворті ГРУП» та «Металіт», співвласником і головою наглядових рад яких є відомий український підприємець П. Л. Штутман. За часи незалежності України вчені університету виконували замовлення закордонних фірм із різних країн світу, зокрема «General electric» та «Boeing» (США), «Boilentechnik» (Швейцарія), «Nuovo Pignone» (Італія), «Samsung Aerospace» (Корея), «Siemens» (Німеччина), «Bhopal» (Індія) тощо.

Як і в попередні роки, так і в наш непростий час науковці університету роблять вагомий внесок у зміцнення обороноздатності України. НТУ «ХПІ» – єдиний із ЗВО країни член консорціуму «Бронетехніка», оскільки готує фахівців із танкобудування, експлуатації бронемашин та військових спеціалістів у цій галузі. Значна частина вчених бере участь у дослідженнях і розробці аерокосмічної та авіаційної техніки.

Університет веде активну міжнародну діяльність в академічній, науковій, економічній та культурній сферах, продовжує зміцнювати та поширювати зв'язки з зарубіжними партнерами, дає освіту чималій кількості іноземних студентів. Сьогодні НТУ «ХПІ» співпрацює з 93 ЗВО та фірмами з 31 країни світу, зокрема з багатьма провідними ЗВО Німеччини, США, Великої Британії, Франції, Китаю, Індії тощо. У закладі виконуються проекти в рамках Європейських програм INTAS, TEMPUS/ TACIS, INCOCOPERNICUS та ЮНЕСКО. Отримано колективні та індивідуальні гранти Фонду Сороса, Інформаційного агентства США, Німецького академічного Товариства DAAD, земельні гранти Німеччини та ін. Свої наукові досягнення НТУ «ХПІ» постійно демонструє на виставках в Україні, Німеччині, Італії, Китаї тощо. Неодноразово отримував золоті медалі, дипломи та інші відзнаки цих виставок.

Спільною Постановою МОН і НАН України на базі університету створено Північно-Східний регіональний центр науково-комп'ютерної мережі України (URAN), який забезпечує доступ до ресурсів паневропейської науково-освітньої мережі GEANT2. Він забезпечує плідну діяльність потужної інформаційної системи університету, до складу якої входить найбільший серед ЗВО країни потужний вузол системи «Інтернет», на його базі створено міську науково-освітню об'єднуючу мережу 20 установ освіти та науки Харкова.

Сучасним обладнанням оснащена нова наукова бібліотека НТУ «ХПІ». Високий рівень кваліфікації співробітників забезпечив їй перше місце зі впровадження новітніх інформаційних технологій серед бібліотек вищих навчальних закладів України. Велика роль науково-технічної бібліотеки, як і музею історії Політеху, у дослідженні славного минулого нашого закладу, долі його вчених і випускників. Сайт НТБ містить фактично енциклопедію Політеху, безцінну для істориків науки і освіти.

Нова наукова бібліотека університету

НТУ «ХПІ» володіє сучасним спортивним комплексом із легкоатлетичним манежем, 14 спортивними залами, дво-

ма плавальними басейнами, стадіоном, чотирма баскетбольними майданчиками та іншими спортивними спорудами, що створює широкі можливості для занять студентів спортом. Харківські політехніки постійно отримують найвищі нагороди на міжнародних чемпіонатах і олімпіадах.

Ще у XIX ст. – на початку XX-го ХТІ дав світу цілу плеяду відомих архітекторів, письменників, художників, артистів, музик (чого варті оперний співак, народний артист СРСР Марк Рейзен та Гнат Хоткевич – письменник, композитор, музика, актор, режисер, просвітник). В художній самодіяльності ХПІ повсякчас починали свій шлях фахівці зі спецефектів, лауреат премії «Оскар» Євген Мамут, класик дитячої літератури Вадим Левін, кінодраматург Аркадій Інін, режисери Валерій Харченко, Гарій Черняхівський, Володимир Фокін та інші визначні діячі мистецтва. Сьогодні ця традиція продовжується, і потужним осередком культури та художньої творчості політехніків є Палац студентів. Відкритий 1963 р., він був першим Палацом студентів у Харкові і дав старт багатьом креативним особистостям. 18 його колективів, 8 із яких мають статус «народний», широко відомі в Харкові та поза його межами. Діяльність Палацу – могутній засіб виховної роботи в університеті, як і діяльність Етнографічного музею імені Г. Хоткевича – єдиного у світі музею такого типу у технічних ЗВО. У перспективі на найближчі роки університет має великі плани. Вони пов'язані з соціальним партнерством, за умов якого всі рівні освіти дотримуються спільних наскрізних освітніх програм; освітні програми створюються з урахуванням вимог професійних стандартів, розроблених представниками галузі; колективи навчальних закладів та підприємств взаємодіють на основі принципів корпоративності.

Спортивний комплекс та Палац студентів НТУ «ХПІ»

Університет плідно працює в складі кластерів «Бронетехніка» й «Мехатроніка». Впроваджена 2018 р. реструктуризація організації навчального процесу в НТУ «ХПІ» на основі кластерного підходу надає закладу нового імпульсу для підготовки висококваліфікованих кадрів та прискорення зміцнення вітчизняної економіки. Створені навчально-наукові інститути: енергетики, електроніки та електромеханіки; механічної інженерії і транспорту; економіки, менеджменту та міжнародних відносин; хімічних технологій та інженерії; інженерно-фізичний; військовий інститут танкових військ НТУ «ХПІ» та факультети: комп'ютерних наук і програмної інженерії, комп'ютерних та інформаційних технологій, соціально-гуманітарних технологій, міжнародної освіти. Це солідна база для отримання студентами дійсно універсальних знань з 47 спеціальностей.

Спадкоємність усіх поколінь студентів і викладачів, розвиток найкращих традицій, любов до рідного Політеху, плекання принципів гуманізму, взаємоповаги, демократизму, довіри, інтелектуалізму, креативності залишаються константами нашого духовного буття.

У рік святкування 135-річчя колектив політехівців сповнений сил і наснаги, спрямований на подальше зростання Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» як потужного центру освіти і науки.

З повагою,
С. І. Сокол,

ректор НТУ «ХПІ»,

головний редактор журналу «Електротехніка і електромеханіка»